

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijanske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

GLASILLO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

MAJHNA PRIMERA

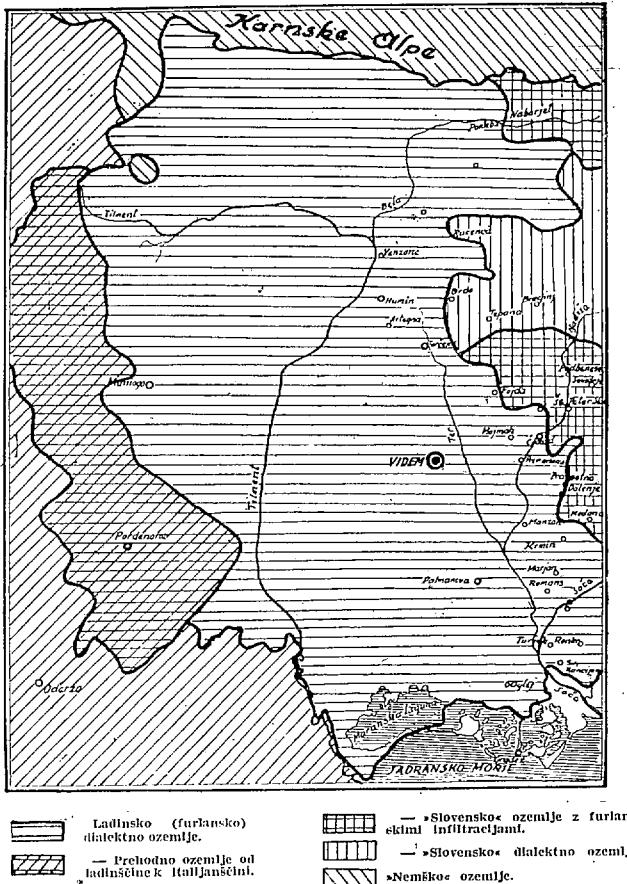
Št. 46 tednika »Slovenija« je prinesla pod naslovom »Pismo z Danske« med drugim sledeće, kar nas lahko zanimalo:
»Ko so Danci l. 1864. v vojni z Avstrijo in Prusijo izgubili Schleswig, se šli vase in se zarotili, da morajo pridobiti na znotraj, kar so izgubili na zunaj. Šel je na delo ves narod in zastavil pri najglavnih koreninah: preoblikoval je dušo vsakega posameznika in danes stojijo Danee in Danska tako visoko, kakor morda sorazmerno noben narod na svetu. Še 10.000 Daneev je že v listem koščku Schleswiga, ki je ostal pod Nemčijo, a imajo o njih naravnost ogromno literaturo. Danes popoldne sem gledal dolgo vrsto lečnikov posebnega znanstvenega obzornika, ki obravnavajo le to vprašanje ter objavlja zgodovinske dokaze itd. Razen tega sem imel sam v rokah, sicer bi splošno ne bil mogel verjeti tega, monumentalno delo v treh, po kakih 700 strani debelih zvezkih, v veliki obliki, ki obravnavajo le zgodovino Šlezvickskega vprašanja letih 1900—1937. In na ljudskih visokih šolah tvori ponekod to vprašanje poseben predmet. A mi? Izgubili smo nad trejtinjo svojega naroda in svoje zemlje, a kako smo šli — vase. Se danes me je strem, ko sem po nosrečnem koroškem pletičeštu pa učilih opazoval težnje obnavljanja naše akademiske mladine. In kaj v o-koroškem in primorskom delu Slovenije nai-kmet? Starščini je žal po tržaškem trgu in — konci. Stavim, da je veliki večini našega izobraženstva trenutno jasneje pred očmi nemško-češka narodna moč, kakor nemško-slovenska. Danee so po udarcu l. 1864., ki je bil v primeri z našim naravnost brezpostopen, privedli in pre-odobili vse. Kaj smo na-reddili in zadnjih 20 let?! Duhovno smo naj-brž še nazadovali, kajti pred vojno smo vsaj megleno stulili neki skupen narodni cilj, danes še tega nimamo več. Vse naše prizadevanje gre za tem, da bi posamezniki predvečji formalizem in dresuro.«

O danski manjšini, ki je že od l. 1864. pod nemško oblastjo in šteje komaj 10.000 ljudi, do sedaj nismo še slišali. Pri tem igra važnost pred vsem drug razloga: prvi je, da je manjšina komaj 10.000, drugi pa je v tem, ker je manjšina pod tujo oblastjo že preko 70 let in so jo torej statistike že izbrisale, kakor so izbrisale ponekad kar cele narode, in so opel zjavljali na dan. Oba razloga sta torej za dansko manjšino kar naj-luhka in upravičeno bi pribičevali, če bi vsaj merili po svoje, da bodo Danee šli lepo preko tega in pozabili na to pečivo svojih ljudi. Če postavimo zdaj tu poleg pri-mere male Danske in njene skrbri za svoje manjšino, kot je pisec članka v »Sloveniji« na hitro opisal, ker ni bil povdarek članka na tem, še pravimo volitke Nemčije in nje-nih akcij za sonarodnjake, v tujini, v oblih primerih gre za sorazmerno v primeri s celoto, v skupnosti živečih neodrodnikov, le za majhna števila, pa to primerjamo z Slo-vencem, ki smo v primeri s celoto izgubili trejtinjo, nas mora pretresi strah pred bo-dočnostjo, če pomislimo, kaj smo storili in kaj delamo, da ohranimo narodno celoto ka-kršnje, kaj bi vsem zunanjim spremembam, kolikor mogoče neokrnjeno. Res je, da je naš položaj v primeri s položajem Dan-ske z ozirom no logo in mednarodno-politični položajem drugačen, neprimerno težji in nevarnejši in vsako delo zahteva zato mnogo ob-zirov in zadeva se tisoč težkoč. Toda če pogledamo nazaj vidimo, da smo si ovire v delu poleg vsega delali še sami in so prahajale do lastnih ljudi. Se do danes ni pro-drlo med vše prepršanje, da je delo za obranitev naših narodnih tradicij in meja dolžnosti vseh in da morajo pri njem sodelovati vsi, brez oziroma na levo in na desno. Priglo je že celo tako dalet, da je delo za naše narodnoobrambne cilje zastalo in da je vsa-ka širša akcija v tem pravju obsojena na smrt.

Danci imajo v svoji manjšini celo lite-raturo, piše člankar. In po šolah tvori vprašanje teh 10.000 ljudi ponekad poseben predmet. Mi imamo o naših manjšinah tudi mnogo pisanega, največ in najboljše v-tu-

FURLANSKO VPRASHANJE

Značilna razprava v geografskem mesečniku „Universo“ — Posledice proglašitve romanski jezik za četrti švicarski jezik

Ladinsko (Furlansko) dialektno ozemlje.
Prehodno ozemlje in ladinske in Italijanske.

→ Slovensko ozemlje z furlanskimi infiltracijami.
→ Slovensko dialektno ozemlje.

→ Nemško ozemlje.

DVE SMRTNI NESREČI OB MEJI

Poština, novembra 1938. (Agis) Sedemnata Bereta Bizjak doma iz Kačje vasi je s svojim starejšim bratom nabiral trske, ki so ostajale ob blidih, ko se jih tesari tesali, ter jih nalažal na ročni vozitek, da jih bo odpeljal domov. Zahotel se mu je malo poigral na lepih okroglih blidih, ki so se začeli pod njim podirati. Eden je zgrabil fantka, drugi pa ga je zadel na glavo tako močno, da mu jo je na mestu zdobil. Starješi bratec je vpljal na pomoc nakar so priheli starši, a niso mogli več nicesar pomagati.

Na Windischgrätzovi žagi pri Planini pa se jene ponesrečil Matja Molk, posestnik iz Kačje vasi. Bil je že 19 let uslužbenec tudi, sedaj pa je zaradi male nesreče postal žrtev dela. Pri delu se mu je v dan zapučila trska, ki pa je lohal sam takoj izdrl in nič hudega slutej nadaljeval svoje delo, dokler ni opazil, da mu je začelo roka otekat. Odšel je k zdravniku, ki mu je dal injekcijo, na žalost je bilo pa že prepozno. Prepeljali so ga v postojisko bolničko, kjer bi moral biti operiran, a predvo so mu roko amputirali, je pa zbolel strašnimi bolečinami. Za pokojnim žaluje žena brez otrok, poleg nje pa tudi vsi znanci v prijetelji, saj je bil znan kot miren in pošten človek.

Regulacija ceste skozi Koseze

II. Bistrica, nov. 1938. (Agis). V zvezi z regulacijo ceste, ki veže Reko z Bistrico, to pa s križiščem v Ribnicu, kjer se stekata cesti iz Postojne in Trsta, so izvršili znatno korekturo cestne trase tudi v Kosezah. Izravnili so prececenje ovink, ki ga je naredil stari del ceste v vasi. Prvi del ceste iz Bistrice proti Kosezam je bil prej do mostiča popolnoma raven, po regulaciji pa bo tudi do mostiča proti Kosezam popolnoma izravan. Elektrifikacija, cestino in vaško, so Koseze dobile še pred časom, cesta je sedaj tudi že regulirana, po regulaciji vodne struge, ki bo izsilnila okoliški teren, se bodo Koseze kušali zdržitev z Bistrico.

DUHOVNIŠKE VESTI

Gorica, novembra 1938. (Agis). Na župni kred pri Kobaridu je bil umesen Oskar Kogoj, kaplan v S. Petru pri Gorici, oskrboval pa bo tudi sosednjo duhovnijo Staro selo.

Za dekanata in župnika v Idriji je bil umesen mser Alojz Filipič, dosedanji dekan v Grgarju nad Gorico.

V Vrabčah na Vipavskem je nastavljen kot župni upravitelj J. Dobrolo, ki je služboval nekaj mesecov tudi kot vojaški kurat v Abencijih.

FURLANSKO VPRAŠANJE

Značilna razprava v geografskem mesečniku »L'universo« — Posledice droglastive romansčine za četrti Švicarski jezik

(Nadalevanje s I. strani)

Stremiljeni Italije gre za tem, da zanimali atemljenočnost vrve in druge hipoteze. Coccoi navaja v tem pogledu zlasti novišča del Carla Battistija in Carla Salvioni, ki sta obja Ascolijskega pomenca. Niuna naložka te sedaj, da nobljata tezo, ki jo je postavil nimu učitelj. Na podlagi teh razprav, ki pa našem učenjem nikakor niso še definitivno začilnili vprašanja kajti na-rekovali jih je namejam.

pride Coccoi do zaključka, da Italija ne more priznati proglasitve romansčine za četrti Švicarski jezik.

Kaitf, nadaljuje Coccoi, tako bi tudi mi pristali na znamenito tezo, po kateri je bernaška vlada sporejla zakon, da Ladinci niso Italijani, bi s tem sami implicitno priznali, da obstoju v naši nacionalni skupnosti znaten del ljudstva, ki vsaj v jezikovnem pogledu nima značilnosti totalitarnega kompleksa. Prav ta del pa meji na naše slovensko narodno ozemlje in ga loči od pravega italijanskega.

Za bolje razumevanje problema, ki smo ga skušali na kratko pojasniti našim čitatevam, dodajamo, na katere smo po Coccoini narisali mreže med posamezanimi narodnostnimi ozemljema. Priznati moramo, da je bil Coccoi v pogledu jezikovne mreže med Slovenci in Furlani še dokaj pravičen, prineštia na se mu je, kakor je razvidno s karte nomota.

Kanalско dolino je namreč označil kot slovensko ozemlje s furlansko infiltracijo, medtem ko le resnično slovensko ozemlje z nemško infiltracijo. Le po volni dobi je opazil tudi furlansko in italijansko infiltracijo.

Furlanski problem je torej zoperl na dnevnejšem redu in nikakor ni še zaključen. Mi kot neposredni sosedje bomo z načivem im interesoval sledili njegovemu nadaljnjemu razvoju. — P. P.

Božična številka

našega lista bo izšla kot običajno v povečanem obsegu. Zaradi tega prosimo sodelavce, da bi nam poslali svoje prispevke najkasneje do 15 decembra.

Regulacija Reke

Z delom so že pričeli — Za regulacijo Reke pride na vrsto regulacija Bistrice

Ilirska Bistrica, novembra 1938 (Agis) — Načrti za regulacijo Reke, ki izvira izven območja nekdaj Notranjske, oukraj vasi Zabiče, in se izvaja v Skocjanški jami, segajo že desetletja nazaj. Kdo se prvič na spomin spomina alarmanih vesti o regulaciji Reke v spodnjem toku, kjer naj bi Zagarevo posestvo na Reki preplavila in tvorila ogromno jezero. Omenjeno Zagarevo posestvo last znanje Deklevje družine je bilo takrat cenjeno na 3 milijone lir. Vesti o regulaciji pa so pologama zapadle pozabljivosti, dokler se niso pred leti spet pojavile. Take je zdavnaj napovedana regulacija, kično le presla iz besed v eden let. Ni doigla tega, ko smo na tem mestu poročali o inženirjih, ki so se povajili na terenu in so zakoličili novo strugo. Pred kratkim pa so delavelci nekega italijanskega podjetja zasadili krampe in lopate v zemljo, da izkopajo Reki novo strugo.

Z delom so pričeli ob gornjem toku Reke v neposredni bližini vasi Koseze pri Ilirske Bistrici, nedaleč od sedanjega rečne struge ter v nadaljnjem odseku med Kosezami in Ilirske Bistrici.

Pri Kosezah se kopanje nove struge vrsi s pomočjo strojne naprave, žerjava na motorni pogon. Pri delu je zapošlenih veliko število delavcev in zgleda, da bo delno napredovalo.

Struga bo, kot se domneva, široka 50 metrov in globoka 4 ter je projektiранa čisto naravnost iznad Kosez proti žel. progi. Staro strugo bo presla nekako pod železniškim mostom med Kosezami in Trnovem. Kako bo dalje potekala, ni znano, prav gotovo pa ka teka tudi po regulaciji pod današnjem »Zareščin mostom«. Vemo le to da bodo izravnali vse stevilne ovinke, ki jih dela sedaj Raka med Kosezami in Trnovem tako, da bo imela voda hitrejši odtok in večji pad.

Predpriprave za regulacijo Reke so bile dvrsene že pred nekaj leti, ko se odstranili nekaj umerljivih jezov, last naravnega in žagarjev ob vodi. Tudi o tem je naš list svoječasno obširno poročal, saj je bilo z odstranjениmi jezji uničeno nekaj starih in znamenih milnov in žag. Tako je na primer lastnik znanega Zemljakovega mila posestva Josip Valenčič dobil nekaj čez 100.000 lir nekaj desetine milov za uničene milnske in druge naprave. Isto se je zgodilo z nekaterimi manjšimi milni, ki so stali od Zemljakovega vsega do vodi proti izviru. Podrla so tudi jez, ki je reguliral dotok vode v bivšem odtoku — v strugi se bodo izdelovali zemljisci ob obeh bregovih bolj utrdila in pogodoma tudi izsušila.

Kako bo z nadaljnimi jezovi na Reki, od katerih je prvi na Topolcu, dalej pri Novaku, Bridovcu, v Bitnju, pri Jošku, Ljuniju, Stružniku, Ambroževu, Zagarevu itd., ni znano. Morda bodo jezovi ostali, če bodo strugo povsod razširili, in kjer je potreba in možno tudi izravnati. V spoštnem teknu se dolina, kajti zelo zelo, struga pa je ponekod tako globoka, da tudi v najhujši povodenji ne naredi na polju mnogo škode, cesta pa, ki gre skozi vzporedno s strugo, nikjer ne dozese.

Iz kakšnega fonda bodo izvršili to obsežno delo, ni znano, niti ne, na kolikšno vsto so proračunani vsi stroški. Pri delu je zaposteno tudi lepo število domačih delavcev, ki bodo imeli letošnjo jesen le nekaj zadržka, kljub pčeli plati.

DVE AUTOMOBILSKI NESREČI

II. Bistrica, nov. 1938. (Agis). V tednu od 20. do 27. novembra sta se v dveh zaporednih dneh zgodili dve avtomobilski nesreči v Ilirske Bistrici. V ponedeljek, to je 21. meseč Potolč, ki ima v načinu Gržinovo mesnico v II. Bistrici, doma pa je s Krečka, s svojim avtom ponovil še ne 30 let staro Mino Nordio, rojeni Bratuš, doma iz II. Bistrici. Podrl je na fla tako, da je pri pada dobljila več težjih in lažjih poškodb. Odpeljana je bila v reško bolničko, kjer se, kot pravijo, hori s surtjo. Ponosrečenka je rojena v Bistrici, poročila pa se je z bivšim poročnikom milicije Nardijemu. Zadnje čase je botehalna, baje za zavratno boleznjeno, sedaj pa jo je zadalila še ta nesreča. Lastnik avta Potolč, ki si je avto še pred kratkim naročil, je bil na licu mesta arcliran, avto pa zaplenjen. Bila je podkiana takoj komisija, in vsa zadeva se bo obravnavala pred

POPLAVE IN NALIVI

Trst, nov. 1938. Pretekli teden so bili na Primorskem veliki naliivi in poplave, ki so zahtevali več smrtnih nesreč in mnogo škode. Največja nesreča je bila zgodila na žel. progi Čedad—Videm. Tu se je hindournik Teru zaradi zelo narančaste vode prodrl železnički most in pokopal pod seboj vlak. Na Goriskem so bile zelo prisadete naprave pri novih elektrotramih. Na Štorec je novi jezd vzdral ogromen pritisk vode in ni bilo luje škode. Voda je le odnesla mnogo gradbenega lesa in orodja, tako da je družba oškodovana za 300.000 lir. Pri Podselju je voda naplavila veliko peska, tako da je bila nekaj dñih cesta neporabna. Tudi Vipava je naranča in poplavila. Ljubljana pa je naranča tudi po poplavljavi. Ljubljana je v nizini poplavil 10 ha nizvin in travnikov. Dobrodelko jezero je naranča do skrajne meje. Narastla voda je poškodovala tudi naprave za osuševanje močvirja na Lizeretu. V Trstu je

sodisčem, ki bo veliko lažjega znataja, ce ponosrečenka ostane pri življenju.

Naslednji dan, to je v tork, je na mehanik in lažnik mehanične delavcev Slavko Muha, 23 let star, doma iz Velike Buševic podrl s svojim novim osebnim avtom nekaj moža iz Topolca, očeta večje družine. Posledice so bile hušte, kot pri prvem karabombu. Mož je kmalu po nesreči izdihnil. Na licu mesta je prisla takoj komisija, ki je negotovila, da je nesreča zakrivila zaradi nepravilne vožnje in neprevidnosti povrhn. Bil je takoj arcliran, poplonjava nov avto pa zaplenjen. Muhi so bratje, pred kratkim posodili denar, da si je lahko nabavil avto, ki se ni bil niti zaravnovan. Ker so v Italiji za takšne prestopke poleg zapornih kazuh tudi visoke globe, bosta tako privi kot drugi ob svoja nova avtomobila, poleg tega pa sta si eksistenco poplonjoma uničila.

Velika nevrijeme v Istri

Pula, novembra 1938. — Strašno nevrijeme je bilesno v cijelo Istri u noči 23. o. m. Vrlo: mnogo ribarskih lajdej je razbijeno, a v Rovinju je more odnijelo s obale ogromne količine baušita, ki je cekao parobrod za Izvor. U Raškem kanalu se nasukao veliki parobrod ob 8300 toni »Procida«, ki je došao da ukrcava uljene.

Odvadna se ne pamti ovakovo nevrijeme v Istri. Šteta je ogromna, naročito

MINISTAR U ISTRI

Pula, novembra 1938. — Ministar za javne rade Cobolli-Gigli (Kobol), koji je rodom iz naših krajev, posjetil je Istru. Dočekan je velikim slavljenjem. Stampa pise da je došao v Istru da istraži mogučnost podizanja Istre počesno industrijalizacije. Posjetio je i Krapiški rudnik. Tim povodom pišu listovi da je istražen cijelo podzemlje Istre i da sadrži mnogo ugljena, bauxita, željezne rude i raznih silikata, a u Limskoj Dragi da su našli tragove naftne.

Ministar je obećao da će vlađa učiniti sve moguće da Istra postane u svakom pogledu aktivna.

† FRANC GOMBAČ

Trst, novembra 1938. Dne 20. novembra je umrl naš znani vinogradniški in kletarski strokovnjak Franc Gombač. V Trst je prisel iskal zdravja, ki ga na žalost ni našel, pa je dobio začelen počitek v rojstnem kraju.

Pokojnik se je rodil v Trstu in je bil iz znanje in ugledne slovenske družine. Studije je dovršil v Klosterneuburgu, obiskoval predavanja na visoki šoli za kmetijstvo na Dunaju in praktičar je pri nekaterih vznih gospodarskih podjetjih. Leta 1893 je vstopil v službo kranjskega deželnega odbora kot potovnočelj učitelj za vinarstvo. Po dobrih izkušnjah je bil imenovan za državnega vinarskega in pozneje za kletarskega nadzornika za kranjsko deželo, odnosno naposredno za dravsko banovino.

Po odseljenju leta je odšel v pokoj kot visji kletarski strokovnjak. Pridobil je veliko zaslugo za obnovu vinogradov na Dolenjskem in v Beli Krajini. Na statini predavanja je pribredil v teh krajih v dobi, ko je bil pouk zaradi uničenja vinogradov po trti včasih najnajvečji in najkoristnejši. Organiziral je razne kletarske in sadjarške razstave. Leta 1903 je Kmetijski društvo ustavila dejavnost po vinsko klet, katero je Franc Gombač vodil večinoma sam. In sicer v velikim uspehom.

Izdale je naslednja dela: »Najnajvečja in najhitrejša obnovitev opustošenih vinogradov«, dalje »Novo vinogradništvo« in »Umnino kletarstvo«. Na stotini let predavanja je pribredil v teh krajih v dobi, ko je bil pouk zaradi uničenja vinogradov po trti včasih najnajvečji in najkoristnejši. Organiziral je razne kletarske in sadjarške razstave. Leta 1903 je Kmetijski društvo za Slovenijo, kakor tudi Državna kmetijska strokovnjakov. V mladih letih se je Franc Gombač zlasti vnmel za kletarski sport. Teda je naši kolega pripravil izlete po naši domovini z načelom, da vzbujajo na deželi narodno zavest. Sožalje!

DROBIŽ

Čedad. — Dne 22. novembra se je zaradi naraste vode zrušil most na Teru v tretrniku, ki je pravzal vlak. Ni pa del v reku Ubili se 3 potnik. Ni pa je ranjenih.

Godovič. — Umrl je Anton Pišlar, posestnik in bivši figurant pri vojvodino Kranjsko. Sožalje!

Postojna. — Na meji so italijanske oblasti artileriale Štečka Vilharja doma iz Kromberga pri Gorici. Odvedli so ga v Trst.

Trst. — Pred porotnim sodiščem je bila obsojena Marija Zonta por. Cvetenčnik, starša 39 let na 6 let zapora, ker je njeni ženski odpravila plod, ki je zaradi tega počne umrla.

Trst. — V upravnem odboru družbe zadrževali jadranskih ladjevljev (Cantieri Rinniti dell' Adriatico) sta bila imenovana kot svetovalci: ing. Friderik Martinolič in Marija Tripkovič.

Trst. — Urnili so: Karlo vd. Weiss Maria 86 let, Gregorij por. Premrov Karla 44 let, Pipan por. Major Antonija 58, Petener Humbert 45 let.

Vipava. — V Podragi je umrla Marija Furlanova, soprona posestnika Brečelj Venceslav. Zapušča številno družino 10 otrok, kateri je bil zgleden oče. Počegal je srčni hibl. Pokojnik je bil brat politika iz zdravnika dr. A. Breclja v Ljubljani. — Naše sožalje!

Zapuža pri Šturih. — Dne 6. novembra je umrl 60-letni posestnik Brečelj Venceslav. Zapušča številno družino 10 otrok, kateri je bil zgleden oče. Počegal je srčni hibl. Pokojnik je bil brat politika iz zdravnika dr. A. Breclja v Ljubljani. — Naše sožalje!

Božični broj

našega lista izlazi po običaju v povečanom opsegu. Molimo saradnike da nam pošalju svoje priloge najdalje do 15 decembra.

NAŠI POKOJNI

ŽUFRNIK ALFONZ BLAŽKO

V Kozani v Brdih so 24 novembra pokopani kozanski župnik Alfonz Blažko.

Pokopan je se rodil 1. 1869 v Lokavcu v Viševski dolini, kjer je bil njegov oče posestnik in zidarSKI mojster. Gimnazijo in bogoslovje je studiral v Gorici. Novo mesto je pel 1893. in pastopil prvo službo kot kaplan v Tolminskih hribih v podmeški faru, kjer je ostal dve leti.

S Tolminskega je potem prišel za kaplana v Rihemberk, kmalu nato pa za kurata v zapadna Brda v Miren ob tamkrajni državni meji. Tu je ostal nad 10 let. Mirenik je bil takrat skrajna točka slovenstva. Tudi tu je našel vrlega sodelavca v osebi pierano umlega kanalskega rojaka učitelja Terečia. Dasi odločen Slovence pravili narodni apostol, je bil tudi pri Furlanih zelo priljubljen in spoštovan, ki je včasih upravljal sosednji vikariat Dolenje, kjer sta bila sedeža v cerkvih Že Kaljanški. Bil je tudi v najobjektnejših prijetljivih s plemenskim misijami. Trinikom, ki je takrat poučeval v Vidunu.

Nekaj let pred vojno je Blažko prišel v Kozano. Tu ga je našla vojna in je kot begunec z mnogimi svojimi farani morem v Italijo. V Italiji je bil bagunski, duhovnički obiskoval, in raznih krajinah načrte ljudi, kjer toležil v starih mnogih doberga.

Po vojni se je vrnil nazaj v Kozano, kjer je ostal do smrti.

Nai mu bo lastna bržka zemlja!

Trst. — Na molben tlaku je pada 56-letna Marija Ronic iz Sv. Ivana. Zlomila si je desno roko.

*
SMRT DUNOVNIKA, KI JE SLUŽBOVAL
V NAŠI KRIVIJI

Ljubljana, novembra 1938. (Agis). V Ljubljani ob Savinji je koncem oktobra umrl gornjičarski dekan in župnik Josip Kranc. Pokojnik je služboval vsa leta pred vojno in po vojni v naših krajinah, dokler se ni ukaz oblasti preselil čez morje. Najprej je služboval v tržaški škofiji, ko se v Rimljanih nastale verske razprtije je bil poslan tja, da ljudstvo pomiri in spravi s cerkvijo, kar mu je tudi uspeло. Do konca svetovne vojne je nastal služboval v Repentabru. V Jugoslaviji je bil nameščen v Gornjem gradu, nato pa v Ljubljani ob Savinji, kjer je dočakal smrt. Blagemi pokojniku naj sveti večna luč!

* FRANČIŠKA KLANČAR

Ljubljana, 29. nov. 1938. Po dolgi in težki bolezni je dne 16. t. m. umrla v splošni bolnici v Ljubljani gospa Frančiška Klančar, starca šele 55 let. Pokojnica je bila rojena v Štanjelu na Krasu, a je žela vse vse pre delanske jeseni v Trstu, nakar se je preselila k svoji hčeri Mariji, učiteljici v Polhogorec Gradič. Bila je verna gospa, vzorna in skrbna mati ter usmiljena do trepič in revezje. Klub vsem britostim, s katerimi je bilo prepleteno njen življenje, je olbraničil vedno dobro voljo in je znala s svojim temperamentom vsakega potolatači in razvedriti.

Pokopala je 17. 11. m. pri Sv. Križu v Ljubljani, daleč od nene, tako ljubljene rodne grude. Nai je bila naša jugoslovenska ženinja lahkata! Vsi, ki smo jo poznavali, jo bomo olbraničili v načrtnem spominu. Zahtujem hčerkici gospoj Mariji Česnili v ostalim sorodnikom naše sožalje!

DIPLOMIRANI TEHNIČAR
mašinske struke, mlad Istranin, traži
namještjanje. — Varaždski Vladislav, Sto-
liv, Boka Kotorska.

DOPRINOS ISTRE HRVATSKOJ MUZIČKOJ
KULTURI

Medju ptičkom glazbom koja se od mesta do mesta bitno razlikuje i tako ristične geografski obilježjuje pojedino dijelove naše kulturne zajednice, ide svakako istarsku glazbu posebno mjesto. Naša se regionalna glazbana područja i inače među sobom mnogo razlikuju, ali svojim karakteristikama i muzičkim izražajem ne otkazuju među sobom toliko, koliko se od njih razlikuje tzv. istarska glazba. Razlog tome leži u skroz netemperovanu udežbi, a uslijed ove i u ne-mješanju stranih utjecaja, te rijetko kojom, vrlo malenom, karakteristikom, koja bi se sa ovom povezivala. Pučka glazba većine naših regionalnih muzičkih područja temelji se na jednomak sitemu temperirane udežbe. Tek tu i ta-mo nači neke intervale, koji su temperiranom udežbom. U istarsko-primorskoj muzičkoj području su skroz skoraj naravni i datiraju od početka razvijanja črnošnje naše pučke glazbe te-nemaju, sa današnjim temperiranim sitemom ništa zajedničkoga, tako da se dadu samo aproksimativno zabilježiti. U tome leži sve poteskoča studija i poznavaњa tog našeg najinteresantnijeg muzičkog područja, gdje je do danas jedino kompaktno i potpuno sačuvana jedna primitivna i arhaička muzička kultura, čija se praiskonska vrijednost sasoji u urhogačkim ritmicima, kakvu još nalazimo

NAŠA KULTURNA KRONIKA

„ČAS“ O ČERMELJEVI KNJIGI

Zadnja številka revije Leonove druge »Čas« v Ljubljani primaša to le oce-

no angleške knjige dr. Liva Cermelja: — Bolj ko kdaj prej stope danes v ospredju političnega zanimanja problema narodnih manjšin. Novejše in najvejše izkušnja pa nas vedno bolj potrijevaju v prepricanju, da se rešujejo in se slejko prej bodo reševala manjšinska vprašanja na povsem drugačen način, kot pa je bila svoječasna Wilso-nova zamisli o samoodločbi narodov. Iztrgane iz velike narodne skupnosti, kateri dejansko pripadajo, so narodne manjšinsne v borbi za svoj obstanek prepuščene same sebi — ako nimajo za seboj velikega zaledja, ki bdi nad njihovo usodo. Kako močne so vez, s katerimi pripelje veliki evropski narodi svoje narodne manjšinsne nase, je dovolj znano. Znano pa je tudi, da pri teh velikih narodih niso le manjšine deležne njihovega živega interesa, marveč celo vsak v tujini žive posameznik. Posebni instituti vodijo evidentno nad njimi, ne stedi se s sredstvi, propagando, tiskom za namen, da se ne oddrobi najmanjši delček od skupnega narodnega telesa. — Pri takem dejanskem stanju stvari se nehotno vprašujemo, kako je v tem pogledu pri nas. Ali ne vlaž morda v našem javnem življenju vprav v vprašnju našega zamestnika neka nerazumljiva brezbrinost? Ali pa morda ta vprašnja niso za nas tolke važnosti, da bi jim posvečali kaj več pozitivnosti?

jim posvečati kaj več pozitivnosti?

Tako in podobno misli se nam nekatero je avtor posvetil naši narodni manjšini v Italiji. Nič manj kot 550.000 duš steje naša narodna manjšina, kar znači, da je skoraj polovica našega na-

roda odločena od skupnega narodnega telesa. Prvič imamo pred seboj knjigo, ki nam podaja pretresljivo sliko življenja in nehanja naših ljudi onkraj zapadnih meja — njihove borbe za življenski in narodnostni obstanek. Obskrbi in izčrpano delo (259 strani) je prav za prav niz kronološko podanih historičnih dejstev in dogodkov — bralec samemu je pripuščeno, da si ob koncu ustvari svojo lastno sodbo. Avtorjeva velika zasluga je v tem, da je vsemu kulturnemu svetu predložil tragidno usodo naših ljudi onkraj meja, nam samim pa prikučil v spomin že skoraj pozabljeni dnevnosti. Knjiga je pisana skrajno objektivno ter brez najmanjših tendenc, kar se povečuje njen dokumentarno vrednost. Te trajne vrednosti delo kot takega nikar je zmanjšujejo nekatere okolnosti, med njimi mogoce da, da je v knjigi izenačen številčno in idejnno dnevno najčašči goriški kulturni centrum s tržaščim, ki je znatno slabši. — Anglički izdaji knjige, o kateri poročamo, je sledila v letu 1938 tudi francoska (La minorité Slave in Italie). Zeleti bi bilo le, da bi delo ne našlo odziva samo v tujini, marveč da bi tudi postal duševna last vsakega Slovence — an.

SEOBE HRVATA U JUŽNU ISTRU

U poslednjem broju zagrebačke revije Hrvatske Prosvjetje zavrnje je prof. Nikola Žic svoj studij o seobi Hrvata u Južnu Istru.

TON SMERDEL U HRV. PROSVJETI

Ton Smerdel je u poslednjem broju zagrebačke Hrvatske Prosvjetke objavio čefiri pjesme.

KONAC GODINE

se približava, a u knjigama nalazimo još velik broj preplatnika koji nisu podmirili svoje obaveze prema listu. Ovom broju pričemo čekovne uplatnice, pa molimo preplatnike da nam doštavite dužnu preplatu.

Sada koncem godine imamo i mi velikih obaveza, pa apeliramo na preplatnike da izvrše svoju dužnost i na taj način omoguće nesmetano izlaženje lista i u buduće.

Oni preplatnici koji imaju podmirenu preplatu neka sa-drže čekovnu uplatnicu i neka nam početkom nove godine doznače barem jedan dio preplate.

Uredni preplatnici uzdržavaju list, a neuredni ga upropo-ščavaju.

ODIJELA I OBVEĆE ZA SOC. OTSJEK
DRUSTVA »ISTRAK« U ZAGREBU

Umojavaju se članovi koji ihu-đu pomoći odsevnim predmetima da to daruju s Socijalnim odsjekom drustva »Istra« koji radi na zbirjanju naših besposlenih radnika, a narocito onih najbesplodnijih koji su za zimsto dobra vrlo loše odjeveni. Kako se u tom našem odsjeku dale ovim našim besposlenim i malo lopte večere, dobro će doći i najmanji doprinos go-tovo

tvoritvenim namirnicama.

Očekujemo da naši bolje sitnirani članovi da će i u tom pogledu ispuniti svoju dužnost i rado dopri-našati za fond Socijalnog odsjeka,

Predavanje v Soci-Matici
v Ljubljani

V soboto 3 decembra bo predaval v saloni pri »Levatu« ob pol 21 g. dr. Rudolf Kyrowsky, sodnik iz Novega mesta. Tema predavanja je: »Kratek pregled politično gospodarskega razvoja Srednje Evrope po svetovni vojni«. Predavanje je interesantan in aktualne vsebine, ker se nanaša na našodarsku vprašanja, ki se tičajo tudi naših samih. G. predavatelj se je pred kratkim udeležil mednarodne sole v Tatranski Lomniči za srednjevropsko vprašanja in je dober pozna-valec gospodarskih problemov. Pred pre-davanjem bo kratka prosilava ujedinjenja s petjem društva »Sava« pod vodstvom g. Venturinija. Vabiljene vse. Vstop prost.

karakteristike jedne naravne udežbe, u blagoj formi.

Tako razlikujemo dvije vrsti napje-vi: teži i starije, te lakše, to jest novijeg datum.

Napjevi in melodije prvog tipa nemaju je vjerno zabilježiti. Često se tonovi ovih napjeva kreču unutar našo kvarnje i stvaraju intervale za koje nemamo znakova da ih zabilježimo, a ni naše dobre navike da razlikujemo točno tako male tonske razmazke. Českomi muzikologu in kompozitoru prof. Babi postavljuje se melodije kod njegovih dokaza o opravданosti postojanja četvrttonskog sistema. No jasno je da njegov četvrttonski sistem počiva na temperovanom udežbi, dok intervalli istarske ljestvice nisu jednaki medju sobom. Jedino ih je moguće zabilježiti ispravno pomoći fo-nografu. Druge je sa drugim tipom istarsko-primorskih napjeva. Ovdje ondje ima po koji ton koji je niži (a nekad i viši) od temperovanog tone, dotične visine, ali se u glavnome približava našu pjevanja u temperovanom sistemu. Preko tog drugog tipa postali su popularni nekoji istarsko-primorski napjevi, kaš »Vrbniče nad morem«, »Popuhni je tibi vetare«, »Zaspal Pavez«, »Baska je malo selo« i drugi. Cuje li naše te napjevi u originalnemu obliku, kako ih još danas pjevaju najstariji ljudi po Istri, a i čitali Krik, čovječih ih neće na prvi mah prepoznati, toliko su podlegli utje-čaju i promjeni. Drugi tip napjeva mina-je lakše zabilježiti. Izgleda da su ovih potonji samo u jednom stadiju razvitka od primitivnog načina pjevanja prema

ODSKODNINA ZA VOJNO ŠKODO
JUGOSLOVANSKIH DRŽAVLJANOV

Prejemamo: Kakor je znano so države odskodovale svoje državljane za škodo, ki je njim povzročila zadnja svetovna vojna. Tuci naša država je dala odskodnine, a le svojim državljancem in Srbi in Crne Gore v predvojnih mejah teh držav, četudi so državi naši državljani katerim je vojska na-pravila škodo na njih imovini večinoma prijavili že leta 1921 in 1922 upravi naše države svoje vojne škode; a njih doti-ve prošnje, ki jih je nad 1500, so ležale del sedaj neresene pri ministerstvu za socijalno politiko in narodno zdravje.

Za dosedaj te odškodnine, važne njen oškodovanim državljanom, sta podpisana odbora vojnih oškodovanec na-pravila razne korake in zavzel se je na to g. ministar za notranje posile dr. Anton Korosec; na njegovo zahtevo so se sedaj poslale prijave vojnih škodi upravi Dravske banovine v Ljubljani za ugo-tovitev pravici posameznih oškodovan-čev, kar je neobhodno potrebno za re-sitev te zadeve, ki je tako prišel v tir.

Odbora vojnih oškodovanec v Ljubljani in v Mariboru si štejeta v dolžnost obvestiti o tem vojne oškodovanec s pri-stavkom, da se morejo obrniti za daljnjo pojasnila na pravna zastopnika teh odborov, dr. Mateja Prencera, odvetnika v Ljubljani, ali dr. Slavko Fornaz-riča, odvetnika v Mariboru.

DOPRINOS JUGOSLOVENSKOJ MATICI

Mjesto eviječa na grob svoje ljubljenje majke na Dušni dan podario je Ju-goslovenskoj matici 50 dinara za siro-mašne istarske poročice g. Ivan Zovič, istarski učitelj v Zagrebu. Zahvaljuje se Odbor.

IZ UPRAVE

Vitez Lojze — Beograd — Vaša pre-plata je plaćena do 1. II. 1939.

Furlan Marcel — Žiravnicna Naročnična plaćena do 1. III. 1939.

Ostronič Karlo — Beograd — Vašem sinu Emiliu, pitomcu pom. akademije u Bakru, Seljanu redovito list od 11. XI. t. g.

Lorenčić Josip — Beograd — Ne možemo udovoljiti traženju budući da ne imamo knjige koju trebate.

U fond »Istrek« K. A. — Šusak . . . . Din 12.-

DOVRŠIMO DOM
BANA MATKA LAGINJE!

Zadnje stanje	Din. 1.320.—
Cvečić Edo	Din 10.—
N. N.	Din 10.—
Doblanović Božo	Din 10.—
Sovdat Nikolina	Din 100.—
Baf Fran	Din 100.—
N. N.	Din 127.—
Velčić Nikola	Din 10.—
N. Tone	Din 10.—
Ing. Bila Konstantin	Din 15.—
Obitelj I. Gri	Din 20.—
Grinblahn Ante	Din 50.—
Sirotič Josip	Din 30.—
Ferjančić Ivan	Din 10.—
Ukupno	Din 682.—
Današnje stanje	Din 2.002.—

temperovanom sistemu. Dokaz tome bilo bi to, što se manje poznati napjevi u nekim mjestima pjevaju na stariji način, to jest prema prvom tipu, a u drugim prema drugome, lakšemu i novijemu.

Kada noćimo sve ovo, ne će nam biti nimalo čudno, da su ostala naša muzička regionalna područja ranije i bolje poznavala medju sobno biti i karakteristične njihovog muzičkog izražaja. Ovi su bili pristupačniji i obradjujućim i publici. Posverušaće pomanjkanje domaćih školovanjih ljudi doprinjelo je takođe činjenici, da se u Istri tako kasno pojavljuje netko tko će se za ovo narodno blago zainteresirati. Temeji naime naše civilizovane, evropske — drugim riječima — temperirane — glazbe oprećen su takođek ovoj karakteristični primorsko-istarske muzike, pa nije čudo što se u tu muziku mogao uživati samo onaj koji je s njome srastao i u njoi se odgojio. Ved je Franjo S. Kuhač sabravši južnoslovenske narodne pjesme (koje je i sakupio u poznatoj svojoj zbirki) oblašio i Istru te Gornje Primorje, gdje je zabilježio nekoliko narodnih pjesama, snažnih motivi. No on ne samo što je harmonizirao to na zapadnjački način, već je naprijev sam — hotic ili nehotice — posvema odabio samo od originala, tako da ne sadrži nikakve vlastite karakteristlike.

Tek domaći je čovjek — Matko Brajša-Kražan ispravno shvatio tu muziku i prvi savjesno i značajki zabilježio —

SLAVKO ZLATIĆ

(Svrsi se se)